

Voorwoord

De jeugdzorg is in de loop der jaren veranderd. De ‘bedden’ van residentiële settings verdwijnen steeds meer ten behoeve van opvang van kinderen in gezinsconstructies. Pleegzorg staat steeds meer in de belangstelling. Het pleeggezin heeft zich ontwikkeld van een mogelijkheid om kinderen op te nemen die goed in een gezin zouden kunnen functioneren tot het belangrijkste middel om kinderen die – tijdelijk – niet thuis kunnen opgroeien verder te helpen. De kern van de pleegzorg is het gezin dat zijn huis en hart openstelt voor het opvoeden van een of meer kinderen in nood.

Het pleeggezin bestaat niet uit mensen die in diensturen de zorg voor kinderen dragen, maar uit mensen, een gezin; ouders met kinderen, soms een alleenstaande, die een kind in hun eigen leefsituatie opnemen. Maar het zijn wel professionele mensen; de professionalisering van de pleegzorg neemt toe. Deskundigheidsbevordering via cursussen en supervisie zijn vanzelfsprekend geworden. Het is geen baan, geen omschreven aantal uren, niet fulltime, maar *alltime*. Geen salaris, maar een vergoeding voor kosten die het opnemen van een pleegkind met zich meebrengt.

De pleegzorg is het speerpunt aan het worden van de zorg voor kinderen en jongeren die niet thuis bij hun ouders kunnen wonen. De pleegzorg verdient steun en aandacht. Dit boek is daarom een eerbetoon aan pleegouders.

De oorsprong van dit boek ligt in 1998. Toen ontstond bij de redactie van *MOBIEL*, het tijdschrift voor pleegzorg, de behoefte regelmatig aandacht te besteden aan verschillende gedragsproblemen bij opgroeiende (pleeg)kinderen. De redactie benaderde psychologe Martine Delfos voor de opzet van een serie artikelen over dit onderwerp. Deze serie zou vanaf december 1998 in *MOBIEL* het licht zien onder de titel *Vreemd Gedrag!? Gedrag dat bij nader inzien en met meer kennis misschien als minder vreemd zou worden ervaren*, zo hoopten de initiatiefnemers Nelleke Visscher en Martine Delfos. Martine Delfos heeft als psychologe veel gewerkt met pleegkinderen en pleegouders. Nelleke Visscher is pleegouder en was oud-hoofdredacteur van *MOBIEL*.

Besloten werd vooraanstaande Nederlandse deskundigen in gedragsproblematiek bij jeugdigen uit te nodigen om een bijdrage aan de serie te leveren. Het project werd gecompleteerd met de onmisbare ervaringsverhalen van de pleegouders zelf. Zo ontstond een interessante serie die veel waardering kreeg, niet alleen binnen de pleegzorg, maar ook daarbuiten.

Met zowel een Nederlandse als een Engelse editie bleek de redactie in een behoefte te voorzien bij een groot lezerspubliek in binnen- en buitenland.

Nu, jaren later, wordt op herhaald verzoek, het plan opgepakt om het hernieuwd uit te geven, geactualiseerd en uitgebreid. In de nieuwe versie is een inleiding opgenomen waarin aandacht is voor enkele belangrijke thema's in de pleegzorg zoals *plaatsingsboodschap*, voorkomen van het *afbreken van plaatsingen*, *bezoekregeling* en ook een paar algemene thema's als *sekseverschillen* bij kinderen en *roldifferentiatie* bij pleegouders. Ook is er aandacht voor de veranderingen in diagnostiek die gaande zijn van DSM-IV naar DSM-5.

De bundel opent na de inleiding met dertien thema's waarin *Zij aan zij* een deskundige op hulpverleningsgebied en een ervaringsdeskundige uit de pleegzorg aan het woord zijn.

Het start met een basishoofdstuk van Martine Delfos over de angst die met pleegzorg samenhangt: '*pleegangst*'. Zij beschrijft hoe de 'pleegangst' pleegouders en kind gevangen kan houden in een negatieve spiraal en hoe deze doorbroken kan worden. In het hoofdstuk wordt een angstschema gepresenteerd waarin angst, agressie en depressie in één model samen zijn gebracht. Hierna volgen drie hoofdstukken met als gemeenschappelijke noemer de speciale positie van het kind dat niet bij eigen ouders opgroeit. Iedere auteur belicht dat vanuit het eigen specialisme. René Hoksbergen schrijft over de verschillen en overeenkomsten tussen adoptie en pleegzorg. Deze kinderen voelen zich 'anders' en hebben toch de enorme behoefte 'gewoon' te zijn. Else-Marie van den Eerenbeemt en Nelly Bakhuizen laten zien hoe pleegkinderen gevangen zitten in hun loyaliteit naar hun ouders en de pleegouders, hun zorgouders. Mark Meerum Terwogt legt op deskundige en ontwapenende wijze uit dat pleegouders niet zo bezorgd hoeven zijn hun pleegkind te verliezen aan de biologische ouders: het kind hecht zich aan degene die voor hem of haar zorgt.

Vervolgens is een drietal hoofdstukken gewijd aan trauma's die het pleegkind kan hebben ervaren voordat het in een pleeggezin terecht komt. Mirjam Oosterman, Carlo Schuengel en Martine Delfos schrijven over de basisbehoeften, waaronder de ontwikkeling en de betekenis van gehechtheid en de dilemma's die dit voor pleegouders in de opvoedsituatie kan opleveren. Riet Fiddelaers gaat in op de betekenis van de dood voor kinderen, en wat het betekent als de band met de overledene wel belangrijk maar niet vanzelfsprekend is. Probleemgedrag voortvloeiend uit seksueel misbruik wordt door Francien Lamers in haar bijdrage aan de orde gesteld.

Hierna wordt de aandacht gericht op aanlegfactoren in samenhang met de omgeving. Boudewijn Gunning schrijft over gedrag dat valt onder de diagnose ADHD en de betekenis daarvan in een pleeggezin. Martine Delfos gaat in op de complexiteit van een borderlinestoornis en breidt dit voor deze editie uit met een paragraaf automutilatie dat veel voorkomt bij mensen met een borderlinestoornis. Cees de Wit geeft inzicht in gedrag dat duidt op depressies bij kinderen en de onzichtbaarheid ervan.

In de laatste drie hoofdstukken wordt aandacht besteed aan contactproblematiek. Tineke Snaterse wijdt een bijdrage aan gepeste en pestende kinderen, iets waar veel pleegkinderen onder gebukt gaan. Ina Berckelaer-Onnes schreef in de eerste druk een hoofdstuk over autisme. In overleg met haar werd besloten dat, vanwege de grote veranderingen op het gebied van autisme en de tijdsdruk, Martine Delfos het hoofdstuk over autisme zou schrijven voor de tweede druk. Pim Steerneman schreef over een specifiek aspect van autisme, namelijk de moeite met sociale omgang.

Om de hoofdstukken van deskundigen te verankeren in het leven van alledag, is ervoor gekozen om aan ieder hoofdstuk een ervaringsverhaal te koppelen. Om privacyredenen van pleeggezin en pleegkind zijn de namen gefingeerd, en staan de interviewers niet bij de verhalen zelf vermeld, maar voor in het boek.

Wij hopen op deze wijze een brede schakering aan gedragsproblematiek in de pleegzorg te laten zien, en vooral ook de wijze waarop hiermee in de pleegzorgsituatie kan worden omgegaan.

Bij de hoofdstukken is literatuur opgenomen. Hierbij is niet gestreefd naar volledigheid, maar is speciaal gezocht naar toegankelijkheid voor de doelgroep van pleegouders en pleegzorgwerkers. Waar mogelijk zijn boeken voor kinderen genoemd.

Tot slot: wij hebben dit boek met zorg, aandacht en enthousiasme samengesteld en we hopen dat u er in het (pleeg)leven van alledag mee geholpen zult zijn.

Nelleke Visscher en Martine F. Delfos

Amersfoort/Utrecht, Mei 2013